

Illustratie Laura de Ridder © 2022
www.metopervizie.nl

UITVOERINGSPLAN KLIMAAT

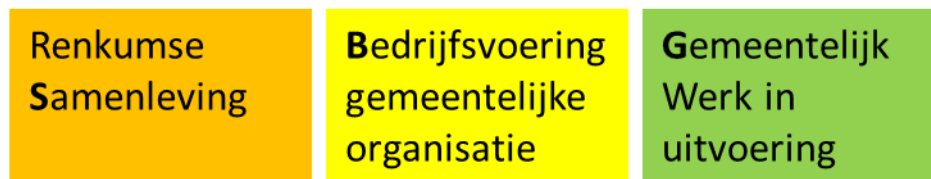
Programma Duurzaamheid

Team Duurzaamheid, Manon Wille
m.wille@renkum.nl

Samenvatting

Het Uitvoeringsplan Klimaat geeft alle activiteiten weer die in het kader van het programma Duurzaamheid worden uitgevoerd. De activiteiten zijn ingedeeld per thema. Binnen een thema kunnen er verschillende doelstellingen zijn, die bereikt worden met 1 of meerdere activiteiten. Deze activiteiten zijn op tijd en geld gezet. Het geheel van activiteiten en inspanningen (tijd en geld) geven samen met de doelstellingen van het programma een sturingsmiddel voor het programma. De indeling per thema is soms arbitrair, omdat doelstellingen en zeker ook activiteiten kunnen raken aan verschillende thema's van duurzaamheid.

Er wordt weergegeven op wie de actie gericht is. Dit wordt gedaan aan de hand van de volgende indeling:

Renkumse **S**amenleving: thema/doelstelling/activiteit is gericht op de inwoners, op bedrijven, op maatschappelijke organisaties etc.

Bedrijfsvoering gemeentelijke organisatie: thema/doelstelling/activiteit is gericht op bv inkoop, duurzame dienstreizen, gedrag binnen gemeentehuis/werf etc.

Gemeentelijk Werk in uitvoering: thema/doelstelling/activiteit is gericht op zaken die de gemeente doet, bijvoorbeeld het onderhouden van de openbare ruimte of het ondersteunen van inwoners in het kader van de WMO.

De aanduiding bij het thema is leidend. Uitzonderingen daarop zijn resp. bij de doelstellingen en activiteiten weergegeven.

Inhoudsopgave

1 Thema: Organisatie team/Bedrijfsvoering	1
1.1 Doelstelling: Actueel Uitvoeringsprogramma Klimaat.....	1
1.2 Doelstelling: Samenwerken in de Groene Metropoolregio (GMR)	2
1.3 Doelstelling: integraliteit duurzaamheidsthema's	3
1.4 Doelstelling: Voorbeeldfunctie	3
1.5 Doelstelling: Advisering ruimtelijke initiatieven.....	3
1.6 Doelstelling: luchtkwaliteit verbeteren	3
2 Thema: Inwonerparticipatie, communicatie en Wijkgerichte aanpak (674060)	5
2.1 Doelstelling: Vormen netwerk 'wijkgerichte aanpak'	5
2.2 Doelstelling: Afstemming communicatie intern	6
2.3 Doelstelling: Onafhankelijk duurzaamheidsadvies voor inwoners.....	7
3 Thema: verduurzaming door gemeentelijke organisatie (674070)	8
3.1 Doelstelling: duurzaamheid integreren in gemeentelijke activiteiten	8
3.2 Doelstelling: Vormgeven Duurzame mobiliteit	8
3.3 Doelstelling: faciliteren elektrische deelmobiliteit	9
3.4 Stimuleren duurzaam vervoer ambtelijke organisatie	9
3.5 Doelstelling: circulaire GWW	9
3.6 Doelstelling: verduurzaming huurwoningvoorraad via prestatieafspraken.....	10
3.7 Doelstelling: de organisatie werkt klimaatadaptief	10
3.8 Doelstelling: Verminderen regenwaterafvoer via het riool	10
4 Thema: Energie- en warmtetransitie (674080)	12
4.1 Doelstelling: Deelname speerpunt GMR Transitie naar duurzame energie.....	12
4.2 Doelstelling: Tussendoelen Klimaatneutraal	12
4.3 Doelstelling: Faciliteren invulling zoekgebieden grootschalige opwek	12
4.4 Doelstelling: Renkum voorbereiden op aardgasvrije woonomgeving	13
4.5 Doelstelling: duidelijkheid rond individuele energiesystemen	14
4.6 Doelstelling: Woonlastenneutraal verduurzamen.....	14
4.7 Doelstelling: proeftuin aardgasvrije wijken; Wijk van de Toekomst	15
4.8 Doelstelling: Wijkuitvoeringsplannen maken samen met inwoners	15
5 Thema: Klimaatadaptatie (674090)	17
5.1 Doelstelling: GMR-speerpunt Water en Klimaatadaptatie.....	17
5.2 Doelstelling: Regionaal Manifest	17
5.3 Doelstelling: Vergroten aandeel onverhard terrein	17
5.4 Doelstelling: Verminderen afvoer regenwater via het riool	17

5.5	Doelstelling: Omgaan met hitte(stress)	18
5.6	Doelstelling: Onderbouwen amendement begrotingsraad 2020	18
5.7	Doelstelling: wijkinitiatieven bezig laten zijn met klimaatadaptatie.....	18
6	Thema: Circulaire economie en afval (674100)	20
6.1	Doelstelling: GMR speerpunt Circulaire economie.....	20
6.2	Doelstelling: GMR speerpunt circulaire bouw en infrastructuur.....	20
6.3	Doelstelling: Opstellen beleid circulariteit.....	20
6.4	Doelstelling: Verminderen consumptie.....	21
6.5	Doelstelling: Afvalbeleidsplan	21
7	Thema: Biodiversiteit (674110)	23
7.1	Doelstelling: Capaciteit op biodiversiteit	23
7.2	Doelstelling: Vergroten biodiversiteit.....	23
7.3	Doelstelling: Landbouwtransitie	25
7.4	Doelstelling: Landschaps- en natuurontwikkeling	25
7.5	Doelstelling: 'Groentoets' bij (ruimtelijke) initiatieven.....	25
8	Thema: verduurzaming bedrijven (674120)	26
8.1	Doelstelling: duurzame bedrijventerreinen: -adaptatie, energie, circulariteit	26
8.2	Doelstelling: Verduurzamen bedrijven	26
9	Speciaal thema: Winterfonds	28
10	Speciaal thema: Nationaal Isolatieprogramma en energiearmoede	29
10.1	Doelstelling: NIP.....	29
10.2	Doelstelling: Aanpak Energiearmoede	29

Uitvoeringsplan Klimaat

1 Thema: Organisatie team/Bedrijfsvoering

1.1 Doelstelling: Actueel Uitvoeringsplan Klimaat

Activiteit	Capaciteit op orde I
Geraamd bedrag	€ 250.000
Benodigde uren	10

2023 wordt gestart met het mogelijk maken van een groter Team Duurzaamheid. Dit bestaat uit:

- Programmamanager
- Capaciteit warmtetransitie en wijkgerichte aanpak
- Circulariteit
- Inwonerparticipatie en communicatie

Genoemde uren zijn nodig om deze capaciteit te organiseren.

Activiteit	Opstellen uitvoeringsplan klimaat (UK)
Geraamd bedrag	-
Benodigde uren	200

Het Uitvoeringsplan dient als hulpmiddel bij de te ondernemen activiteiten in 2023 en zal een 'levend document' blijven: het wordt steeds gemonitord. In de loop van 2023 wordt het Uitvoeringsplan uitgebreid met een langjariger doorkijk.

Het bevat minimaal 2 componenten: 1) duurzaam in de dorpen in de gemeente en 2) duurzaam in de organisatie. Het programma moet dus acties bevatten gericht op de samenleving maar ook acties om duurzaamheid te integreren in alle organisatieonderdelen, zowel in de bedrijfsvoering als in de uitvoering van gemeentelijke activiteiten.

Activiteit	Capaciteit op orde II
Geraamd bedrag	€150.000
Benodigde uren	40

Bij het opstellen/uitvoeren van het Uitvoeringsplan Klimaat kan geconstateerd worden dat er nog meer capaciteit nodig is. In eerste instantie wordt ingezet op het werven van mensen (tijdelijke aanstelling). Als dat niet lukt of de kans doet zich voor om capaciteit (op uurbasis) in te huren, wordt uiteindelijk hierop ingezet. Inhuur vindt (financieel, grootboeknummer) op het thema zelf plaats, hiervoor wordt categorie 43520 gebruikt.

Activiteit	Monitoring Uitvoeringsplan Klimaat
Geraamd bedrag	-
Benodigde uren	120

Het Uitvoeringsplan Klimaat is begin 2023 voor het eerst opgesteld. Het wordt steeds aangepast aan de sterk in beweging zijnde actualiteit en wordt tenminste 1x per jaar ter informatie aangeboden aan de gemeenteraad.

Activiteit	Trainee Duurzaamheid
Geraamd bedrag	€30.000
Benodigde uren	20

Op basis van de behoefte aan capaciteit en de ontstane mogelijkheden om op korte termijn iemand aan te trekken, is besloten een trainee Duurzaamheid in te huren voor het eerste halfjaar van 2023.

1.2 Doelstelling: Samenwerken in de Groene Metropoolregio (GMR)

Activiteit	Ambtelijk Overleg Circulaire Regio
Geraamd bedrag	€ 35.000 + € 20.000
Benodigde uren	40

In de Groene Metropoolregio (GMR) wordt samen met 17 andere gemeenten gewerkt aan 5 opgaven: de circulaire regio, de groene groeiregio, de ontspannen regio, de productieve regio en de verbonden regio.

Het Team Duurzaamheid is vooral betrokken bij de circulaire opgave in de Circulaire Regio. Ook de RES wordt in de circulaire opgave meegenomen.

Namens het team neemt de programmamanager deel aan het Ambtelijk Platform Circulaire Regio (APCR), waar ambtelijk overleg plaatsvindt over alle speerpunten van de Circulaire Regio: Circulaire Economie: Grondstoffen en Ketens, Circulaire Bouw en Infra, Water en Klimaatadaptatie en Energietransitie. De speerpunten zelf worden behandeld bij de verschillende thema's en worden zo nodig bemenst door leden van het Team Duurzaamheid.

Activiteit	Renkumse afstemming GMR
Geraamd bedrag	-
Benodigde uren	40

Binnen de gemeente Renkum is een afstemmingsoverleg over deelname aan de Groene Metropoolregio Arnhem-Nijmegen voor alle 5 opgaven (circulaire, de groene groei-, de ontspannen, de productieve en de verbonden regio.) Het Team Duurzaamheid houdt zich bezig met de Circulaire Regio, waardoor een vertegenwoordiger ook deelneemt aan het afstemmingsoverleg GMR.

Activiteit	Gezamenlijke inkoop gas
Geraamd bedrag	-
Benodigde uren	8

De gasrekening (ongeveer 3,5 ton) wordt betaald uit budget van 'vastgoed'. We hebben echter in regionaal verband een gezamenlijke inkoop gedaan voor groen gas. Dit is in de Circulaire Regio georganiseerd, waarmee ook het Team Duurzaamheid betrokken was. In 2023 zijn er misschien wat 'naweeën' van de grote inspanning die in 2022 nodig was vanwege de russische inval in Oekraïne.

Activiteit	Gezamenlijke inkoop elektriciteit
Geraamd bedrag	-
Benodigde uren	0

De elektriciteitsrekening (ongeveer 2 ton) wordt betaald uit budget van 'vastgoed'. We hebben echter in regionaal verband een gezamenlijke inkoop gedaan voor groene stroom. Dit is in de Circulaire Regio georganiseerd, waarmee ook het Team Duurzaamheid betrokken was.

In 2022 is dit opnieuw aanbesteed. Er is een 5-jarig contract afgesloten met Eneco, dat loopt t/m 2027; behoudens betalen elektriciteitsrekening speelt dit onderwerp niet in 2023

1.3 Doelstelling: integraliteit duurzaamheidsthema's

Activiteit	Deelname PO's, programmaoverleggen Team Duurzaamheid
Geraamd bedrag	-
Benodigde uren	40 uur per medewerker

Uren zijn geraamd incl. voorbereiding. De programmamanager vormt ook de 'linking pin' van het Team duurzaamheid naar de wethouder en/of het college.

1.4 Doelstelling: Voorbeeldfunctie

Activiteit	Lidmaatschap Klimaatverbond
Geraamd bedrag	€ 501
Benodigde uren	4

De gemeente wil graag lid zijn van deze belangenbehartiger. Het klimaatverbond is vooral gericht op klimaatmitigatie (CO2-reductie) en pakt 'hittestress' steeds meer op.

Activiteit	Lidmaatschap Stichting Steenbreek
Geraamd bedrag	€ 1.250
Benodigde uren	4

Voortzetting is slechts zinvol als er ook menskracht en geld is om het gedachtengoed van de stichting uit te voeren. Zie voor uitvoering Steenbreek thema Klimaatadaptatie.

1.5 Doelstelling: Advisering ruimtelijke initiatieven

Activiteit	Deelname intaketafel
Geraamd bedrag	-
Benodigde uren	40 uur per medewerker; organisator 80

Verskillende teamleden hebben een rol in de intaketafel, bedoeld om ruimtelijke initiatieven in een vroegtijdig stadium van een eerste beleidstoets te voorzien.

1.6 Doelstelling: luchtkwaliteit verbeteren

Activiteit	Schone lucht Akkoord ondertekenen
Geraamd bedrag	€ 60.000
Benodigde uren	20

In het richtinggevende collegeperspectief 2022-2026 is geformuleerd dat de gemeente wil deelnemen aan het *Schone Lucht Akkoord* om in samenwerking met de betrokken partners onze luchtkwaliteit te verbeteren.

Bij vaststelling van de begroting 2023 (31-10-2022) is een amendement aangenomen dat de gemeente Renkum zich in 2023 aansluit bij het Schone Lucht Akkoord (in plaats van te onderzoeken of...). De gemeenteraad gaat er hierbij vanuit dat Renkum cofinanciering kan krijgen via de SPUK Schone Lucht Akkoord.

Er is voldoende budget aanwezig om iemand/bureau in te huren om dit te organiseren. Het budget is in de begroting terug te vinden onder begrotingsproduct 2G.

2 Thema: Inwonerparticipatie, communicatie en Wijkgerichte aanpak (674060)

2.1 Doelstelling: Vormen netwerk 'wijkgerichte aanpak'

Activiteit	Kaders voor faciliteren van inwoners vastleggen
Geraamd bedrag	-
Benodigde uren	200

In een kort documentje wordt vastgelegd wat de gemeente Renkum verstaat onder het faciliteren van duurzame wijkinitiatieven. Wat betalen we wel en niet: in hoeverre kunnen wijkinitiatieven van gemeentelijke faciliteiten gebruik maken (ruimtes, spullen op de werf) en wat zijn daar de (financiële) consequenties van. In hoeverre kan publiciteit van wijkinitiatieven plaatsvinden via de socials van Renkum?

Activiteit	Faciliteren van duurzame (wijk)initiatieven
Geraamd bedrag	€ 10.000
Benodigde uren	180

In 2023 ontvangen de duurzame wijkinitiatieven die actief zijn in onze gemeente handgeld voor de kleine organisatorische kosten die zij maken, zoals het huren van een vergaderruimte of printkosten. Daarnaast worden er door de wijkinitiatieven duurzaamheidscafé georganiseerd waarvan de kosten gedeclareerd kunnen worden bij de gemeente. In 2022 is afgesproken dat er maximaal tien bijeenkomsten georganiseerd worden, waarvan er 1 in 2022 gerealiseerd is en er in 2023 nog maximaal 9 gedeclareerd kunnen worden.

Activiteit	Het vormen van een netwerk; koepel van wijkinitiatieven
Geraamd bedrag	-
Benodigde uren	20

Sprankkracht heeft in opdracht van de gemeente gewerkt aan een 'Verkenning en Ontwerp Koepel Wijkinitiatieven'. De eindrapportage heet 'Renkumse wijkinitiatieven verduurzamen Samen!'. De financiële gevolgen hiervan zijn beschreven bij de Activiteit 'Faciliteren van duurzame (wijk)initiatieven'.

De wens tot het komen tot een rechtspersoon als koepel voor de wijkinitiatieven blijft van gemeentewege bestaan. In het eindrapport van Sprankkracht is aangegeven dat de wijkinitiatieven dit zelf (nog?) niet willen.

Activiteit	Coördinator 'koepel van wijkinitiatieven', werkgroep duurzaamheidscafé
Geraamd bedrag	€ 30.000
Benodigde uren	40

Noodzaak tot het hebben van een coördinator voor de wijkinitiatieven is duidelijk. Dat de gemeente de inzet van deze persoon financiert is ook helder. Het is echter nog niet helder of we op zoek gaan naar in te huren capaciteit of een medewerker gaan werven (tijdelijk dienstverband). Hier wordt de komende tijd meer helderheid over gezocht in samenwerking met Management en team P&O.

Activiteit	Regievoering risicodialog (klimaatadaptatie) gekoppeld aan gemeentelijke werkzaamheden (bv projecten BOR)
------------	---

Geraamd bedrag	-
Benodigde uren	40

S B W In het landelijke DPRA (Deltaprogramma Ruimtelijke Adaptatie) is afgesproken dat de gemeenten een zogeheten risicodialog moeten voeren over klimaatverandering en de aanpassingen die daarvoor nodig zijn. Randvoorwaarden zoals: met wie wordt een gesprek gevoerd, hoe moet dat dan etc. zijn niet gegeven. Wij vinden de term 'risicodialog' niet geschikt om met inwoners het gesprek aan te gaan en denken eerder aan de term 'klimaatdialoog, omdat de term 'risicodialog' teveel de nadruk legt op 'hel en verdoemenis'. Verder is het communicatief lastig om zonder directe aanleiding het gesprek met inwoners aan te gaan. Daarom hebben we besloten de communicatie over het aanpassen aan klimaatverandering met inwoners aan te gaan op het moment dat er een (gemeentelijk BOR-)project in de straat of buurt loopt. De risicodialog met stakeholders vindt in regionaal verband (Manifestregio Vallei en Veluwe) plaats.

Activiteit	Duurzaamheidscommunicatie via de website 'Renkumverduurzaamtsamen.nl'
Geraamd bedrag	€ 708
Benodigde uren	80

Renkumverduurzaamtsamen.nl is de website van de duurzame wijkinitiatieven. Via deze website kunnen de wijkinitiatieven informatie met en voor elkaar toegankelijk maken of uitwisselen. Ook kunnen inwoners via deze website op duurzame ideeën gebracht worden.

De kosten voor de website worden gedragen door de gemeente, maar valt niet onder de verantwoordelijkheid van de gemeente. Indien de website in de toekomst toch als gemeentelijk gezien wordt, is éénmalig 7.500 nodig in verband met wetgeving om de digitale toegankelijkheid op orde te krijgen. Het geraamde bedrag voor 2023 is bedoeld voor hostingkosten en klein onderhoud van de website.

Activiteit	Beheer mailbox duurzaam@renkum.nl
Geraamd bedrag	-
Benodigde uren	20

S B W Duurzaam@renkum.nl is de mailbox die de eerste ingang vormt voor bewoners, partners en andere organisaties om direct contact op te nemen met beleidsmedewerkers op het gebied van duurzaamheid. Beheer over de mailbox gebeurt door diverse medewerkers van Team Duurzaamheid.

Activiteit	Geven van Natuur- en Milieueducatie aan basisscholen
Geraamd bedrag	€ 15.000
Benodigde uren	20

Dit wordt geheel uitbesteed aan Stichting Renkums Beekdal die hiertoe een prestatiecontract met de gemeente aangegaan is (contract loopt tot/met 2025).

2.2 Doelstelling: Afstemming communicatie intern

Activiteit	Contentoverleg
Geraamd bedrag	-
Benodigde uren	80

S B W 1x in de week vindt afstemming plaats met Team Communicatie over de communicatie-uitingen van die week.

2.3 Doelstelling: Onafhankelijk duurzaamheidsadvies voor inwoners

Activiteit	Duurzaamheidsloket
Geraamd bedrag	€ 30.000
Benodigde uren	100

De gemeente wil graag zorgen dat er duurzaamheidsadvies aan inwoners kan worden verstrekt. In 2021 heeft er een aanbestedingstraject gelopen om de dienst 'duurzaamheidsadvies' zowel digitaal als fysiek vorm te geven. Uiteindelijk is voor een jaar opdracht verstrekt aan REL (Regionaal Energieloket) dat zelf een digitaal loket verzorgt met informatie en een KCC. REL heeft onderdelen van de opdracht - met name die onderdelen die een fysieke/lokale component hebben - bij REIJE (Rijn en IJssel Energiecoöperatie) ondergebracht.

De aanbesteding heeft geleid tot een opdracht voor een jaar, met 4x de mogelijkheid tot verlenging.

Voor 2023 is opdracht verlengd en verzorgd REL het duurzaamheidsloket van de gemeente Renkum. Het (fysieke) loket is in 2023 vaker geopend dan in 2022. Voor 1-10-23 moeten we schriftelijk aangeven of we willen verlengen tot en met eind 2024. Als we niet willen verlengen dan moet er een nieuwe aanbesteding plaatsvinden.

Voor het duurzaamheidsloket wordt gebruikgemaakt van een provinciale cofinanciering van maximaal € 15.000.

Activiteit	Energiewinkel
Geraamd bedrag	€25.000
Benodigde uren	40

In het kader van energiearmoede (zie speciaal thema 10.2) wordt gewerkt aan het hebben van een Energiewinkel in het dorp Renkum, waar mensen terecht kunnen voor advies en éénvoudige maatregelen op het gebied van energiebesparing. Omdat de doelgroep van de Energiewinkel breder is dan strikt de doelgroep voor energiearmoede, wordt de exploitatie van de energiewinkel deels vanuit het algemene budget voor communicatie betaald.

3 Thema: verduurzaming door gemeentelijke organisatie (674070)

3.1 Doelstelling: duurzaamheid integreren in gemeentelijke activiteiten

Activiteit	Nog uit te werken
Geraamd bedrag	
Benodigde uren	

S **B** **W** Met grote regelmaat wordt Team Duurzaamheid door andere organisatieonderdelen om advies gevraagd wanneer zij in hun werkzaamheden een duurzaamheidsvraagstuk hebben voorliggen. Omdat Team Duurzaamheid graag ziet dat duurzaamheid onderdeel gaat uitmaken van alle werkzaamheden die binnen de gemeente worden uitgevoerd, willen we altijd graag meedenken over duurzaamheidsvraagstukken van andere afdelingen. Uitgangspunt hierbij is dat het betreffende organisatieonderdeel duurzaamheid zelf onderdeel maakt van hun eigen werkzaamheden, en daar zelf uitvoering aan gaat geven. Om dit te stimuleren en middels meedenken collega's altijd te kunnen stimuleren duurzaamheid onderdeel te maken van hun reguliere werkzaamheden zijn uren gereserveerd.

Activiteit	Transitiefonds
Geraamd bedrag	€ 100.000
Benodigde uren	20

S **B** **W** "Stip op de horizon" is dat duurzaamheid deel uitmaakt van alle gemeentelijke werkzaamheden, voor de wegbeheerder en voor de boa, voor het team veiligheid en voor het leerlingenvervoer. Op dit moment is dat nog niet de realiteit en wordt er zowel voor kennis als voor financiële middelen naar het Team Duurzaamheid gekeken. Om de transitie van 'made by Team Duurzaamheid' naar 'made by de organisatie' te maken, is het zinvol de bijdrage van Team Duurzaamheid op termijn af te bouwen. Vooralsnog is er echter financiële ruimte nodig als smeeroelie om te vergemakkelijken dat duurzaamheid door de gehele organisatie wordt opgepakt.

3.2 Doelstelling: Vormgeven Duurzame mobiliteit

Activiteit	Mobiliteitsvisie
Geraamd bedrag	-
Benodigde uren	Team Verkeer

Duurzame mobiliteit krijgt een plek in de mobiliteitsvisie, net als 30-kmzoning en parkeernormennota. Een startnotitie is in de maak. Deze activiteit wordt zoveel mogelijk geïnitieerd en getrokken vanuit het Team Verkeer. Hij wordt hier genoemd, omdat Team Duurzaamheid af en toe meeleeft.

Activiteit	Uitvoeren visie laadinfrastructuur
Geraamd bedrag	-
Benodigde uren	

Laadvisie is opgesteld. Uitgewerkt wordt nog wat de vervolgacties zijn.

3.3 Doelstelling: faciliteren elektrische deelmobiliteit

Activiteit	Bijdrage aan mobiliteitsvisie/faciliteren elektrische deelmobiliteit
Geraamd bedrag	€ 20.000
Benodigde uren	

S B W In het collegeperspectief 'Renkum in Bloei' is genoemd dat elektrische deelmobiliteit gefaciliteerd dient te worden. Het Team Verkeer wil dit integreren in de mobiliteitsvisie.

Naast het uitwerken van het onderwerp 'elektrische deelmobiliteit' in de mobiliteitsvisie zullen initiatieven uit de samenleving gefaciliteerd moeten worden. Ook dit aspect wordt uitgevoerd door het Team Verkeer.

3.4 Stimuleren duurzaam vervoer ambtelijke organisatie

Activiteit	Duurzame dienstreizen
Geraamd bedrag	-
Benodigde uren	

S B W De gemeente Renkum heeft een aantal opties om dienstreizen wat duurzamer af te leggen.

- Dienstfietsen, al dan niet elektrisch
- Elektrische poolauto's
- Voorkeur voor gebruik OV voor dienstreizen
- Parkeerkosten voor privé mobiliteit worden niet vergoed.

Nog nader uit te werken: welke verbeterslag is hier te maken

Activiteit	Elektrificatie eigen wagenpark + materieel
Geraamd bedrag	-
Benodigde uren	

S B W Het tractieplan van de gemeente gaat uit van een aantal (werk)voertuigen, die in het verleden op gewone diesel reden. Op de gemeentewerf is inmiddels een voorziening gemaakt, zodat gemeentelijke (diesel)voertuigen zogeheten 'blauwe diesel' kunnen tanken die iets minder fossiel is. De gemeente wil er uiteindelijk naar toe dat óók het materieel van de gemeente elektrisch kan functioneren. Deze activiteit wordt nog nader uitgewerkt.

Activiteit	Gebruik elektrisch rijdend materieel door opdrachtnemers
Geraamd bedrag	-
Benodigde uren	

S B W Nog nader uit te werken: Eisen met betrekking tot af te nemen diensten van derden (ten behoeve van uitvragen).

3.5 Doelstelling: circulaire GWW

Activiteit	circulaire GWW-activiteiten in Renkum
Geraamd bedrag	€ 10.000
Benodigde uren	50

S B W Om activiteiten op dit punt te ondersteunen, is in 2023 €10.000 beschikbaar. Invulling ervan is nog niet bekend; het initiatief ligt bij de beheerders wegen en riolering.

3.6 Doelstelling: verduurzaming huurwoningvoorraad via prestatieafspraken

Activiteit	Verduurzaming verankeren in prestatieafspraken Vivare
Geraamd bedrag	-
Benodigde uren	20

S **B** **W** Naast afspraken over energie (isoleren, voorbereiden op aardgasvrij) behoren hiertoe ook afspraken over klimaatadaptatie, circulariteit en biodiversiteit. Dit onderwerp wordt ook genoemd in het Programma Wonen; de prestatie-afspraken gaan uiteraard over veel meer dan duurzaamheid, ook bv betaalbaarheid en het aantal nieuw te bouwen huurwoningen wordt daarin afgeproken.

3.7 Doelstelling: de organisatie werkt klimaatadaptief

Activiteit	Opstellen lokaal hitteplan
Geraamd bedrag	€ 5.000
Benodigde uren	4

S **B** **W** De provincie wil dat alle Gelderse gemeenten een lokaal hitteplan maken samen met de GGD. In het geval van Renkum gaat het om de VGGM. In een hitteplan wordt geïdentificeerd welke (voor hitte) kwetsbare groepen zich in de gemeente bevinden en hoe je die snel kan bereiken in het geval van een hittegolf. De provincie stelt €3000 beschikbaar aan de GGD's. De rol van team duurzaamheid is vooral een regierol.

Activiteit	Afkoppelen in gemeentelijke (civiele) projecten
Geraamd bedrag	-
Benodigde uren	20

S **B** **W** Het is al jaren gebruik om in gemeentelijke projecten de lozing van regenwater afkomstig van álle verhard (gemeentelijk) oppervlak niet meer op de riolering te zetten, maar een alternatieve oplossing te bedenken voor het omgaan met regenwater. Binnen de vakgroep riolering is men ook druk om beheer en onderhoud van de voorzieningen goed te organiseren en de assets goed te registreren.

Activiteit	Vergroenen van openbaar terrein
Geraamd bedrag	-
Benodigde uren	Zie thema biodiversiteit, 7.2

S **B** **W** Door het vergroten van het aandeel onverhard terrein kan er meer verdamping en meer infiltratie van regenwater plaatsvinden. Hierdoor verlaag je de temperatuur op hete dagen en vergroot je de kansen voor afkoppelen van regenwater. Dit aspect wordt meegenomen in het onderdeel 'biodiversiteit bevorderen in het groenbeheer' (zie thema biodiversiteit, 7.2).

3.8 Doelstelling: Verminderen regenwaterafvoer via het riool

Activiteit	Routekaart 100% afgekoppeld in 2050
Geraamd bedrag	€ 5.000

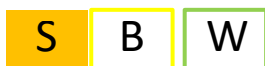
S B W

In het beheerplan Water en Riolering (2021) is de ambitie uitgesproken om in 2050 volledig te zijn afgekoppeld (geen regenwaterlozing meer op het riool).

Ongeveer 30% van het verhard oppervlak in de gemeente loost het regenwater niet of niet meer op het riool. Zo wordt in gemeentelijke (civiele) projecten altijd afgekoppeld en wordt het regenwater afkomstig van nieuwbouwhuizen sinds 2010 niet meer aangesloten.

De routekaart moet aangeven hoe wordt omgegaan met de gemeentelijke verhardingen die tussentijds níet in een regulier onderhoudsproject aangepakt worden en hoe zal worden omgegaan met het afkoppelen door particulieren (huiseigenaren, bedrijven en vastgoedbezitters).

4 Thema: Energie- en warmtetransitie (674080)

4.1 Doelstelling: Deelname speerpunt GMR Transitie naar duurzame energie

Activiteit	Deelnemen in de Regionale Energiestrategie (RES)
Geraamd bedrag	-
Benodigde uren	200

In de eerste maanden van 2023 wordt de PlanMER RES uitgevoerd door de GMR, medio 2023 wordt een voortgangsrapportage RES 1.0 opgesteld en richting het einde van het jaar worden gesprekken gevoerd over de RES 2.0. Besluitvorming over de RES 2.0 zal naar verwachting pas begin 2024 plaatsvinden. De gemeente Renkum wordt met betrekking tot de RES vertegenwoordigd door een beleidsmedewerker Duurzaamheid.

Activiteit	Deelnemen aan andere onderdelen van het speerpunt
Geraamd bedrag	-
Benodigde uren	20

Naast overleggen die over de Regionale Energiestrategie gaan, zijn er nog andere overleggen of ontmoetingsmomenten. Te noemen valt bv een werkgroep die zich bezig gaat houden met 'integraal programmeren' (Q1 2023) en kennisdeling over aardgasvrije wijken of energieloketten. Vooralsnog wordt de aandacht op de eigen gemeente gericht en blijven aangehaakt bij de ontwikkelingen via het Ambtelijk Platform Circulaire Regio.

4.2 Doelstelling: Tussendoelen Klimaatneutraal

Activiteit	Formuleren tussendoelen Routekaart 2040
Geraamd bedrag	€ 25.000
Benodigde uren	100

In het collegeperspectief is de wens uitgesproken om het beleid gericht op Renkum klimaatneutraal in 2040 aan te vullen met concrete tussendoelen voor 2025, 2030 en 2035.

Het beleid gericht op Renkum klimaatneutraal is vastgelegd in de Routekaart Op weg naar een klimaatneutraal 2040 (vastgesteld in 2017).

4.3 Doelstelling: Faciliteren invulling zoekgebieden grootschalige opwek

Activiteit	Uitvoeren RES 1.0
Geraamd bedrag	€ 80.000
Benodigde uren	200

In 2023 moet invulling worden gegeven aan de realisatie van 5% van het grondgebied dat binnen de RES 1.0 is aangewezen als zoekgebied voor zonnevelden binnen onze gemeente. Het geraamde budget is bestemd voor ondersteuning bij het opstellen van de uitvraag in de markt en mogelijk het begeleiden van het proces om tot invulling te komen. Deze inzet moet leiden tot een uitgegeven vergunning voor 2025.

4.4 Doelstelling: Renkum voorbereiden op aardgasvrije woonomgeving

Activiteit	Onderzoek 'gebruik restwarmte' Parenco
Geraamd bedrag	€ 25.000
Benodigde uren	200

In 2017 is onderzoek gedaan naar de aanwezigheid van mogelijke restwarmte bij Smurfit Kappa Parenco. Hierbij is toen geconcludeerd dat dit geval is. In 2017 is vervolgens ook gekeken naar de mogelijkheden voor de afzet van deze warmte. Daarbij is gekeken naar Renkum en Heelsum, Wageningen en ook Bennekom en Ede. Voor Renkum en Heelsum is toen na een eerste analyse geconcludeerd dat een warmtenet niet rendabel zou zijn.

Echter, in een aantal jaar hebben er een groot aantal ontwikkelingen plaatsgevonden en heeft de restwarmte nog steeds geen bestemming. In 2023 zal daarom opnieuw worden onderzocht of de restwarmte, gezien de ontwikkelingen die hebben plaatsgevonden binnen de warmtetransitie, inmiddels wel gebruikt zou kunnen worden voor onze gemeente.

Activiteit	Onderzoek mogelijkheid warmtenet Wolfheze
Geraamd bedrag	-
Benodigde uren	

Deze onderzoeksvraag is bij het Expertteam Warmte gelegd. Afhankelijk van het antwoord zullen hier financiële middelen en uren aan gekoppeld worden.

Activiteit	Regievoering thema 'gebruik ultradiepe geothermie' bij Parenco
Geraamd bedrag	€ 10.000
Benodigde uren	50

Afgelopen jaren zijn diverse onderzoeken uitgevoerd naar mogelijkheden voor (ultradiepe) geothermie in de provincie Gelderland. Onder andere in onze gemeente, nabij de fabriek van Smurfit Kappa Parenco, zouden mogelijk mogelijkheden zijn om in de toekomst een geothermiebron te realiseren. Hiervoor moet nader onderzoek worden gedaan, onder andere door met behulp van een onderzoeksboring. Voor de meeste ontwikkelingen met betrekking tot (ultradiepe) geothermie zijn de provincie of het Rijk het bevoegd gezag. Het is als gemeente Renkum echter belangrijk om hierbij nauw betrokken te blijven. Enerzijds omdat erop toe te zien dat de ontwikkeling van de warmtebron schoon en veilig gebeurt, anderzijds omdat een geothermiebron in de gemeente Renkum ook een grote potentiële warmtebron kan zijn en van grote waarde kan zijn voor de verduurzaming van onze gebouwde omgeving

Activiteit	Stimuleren waterkracht Stuw Driel
Geraamd bedrag	€ 5.000
Benodigde uren	40

In 2020 en 2021 is gewerkt aan een haalbaarheidsstudie naar de mogelijkheden rond opwekking van duurzame energie met Waterturbines bij het stuwcomplex Driel. Het blijkt een potentieel haalbare optie om elektriciteit te gaan opwekken voor de bewoners/bedrijven in de omgeving van het stuwcomplex Driel. Rijkswaterstaat is bezig met een gebiedsproces, waarbij de Gemeente Renkum, de Gemeente Overbetuwe en de betrokken bewoners uit beide gemeenten zijn betrokken.

Eind 2022 zou dit leiden tot voorstel dat voorgelegd zou worden aan het directieteam van Rijkswaterstaat Oost-Nederland. Indien het directieteam steun uitspreekt voor het plan, wordt in 2023 het plan verder uitgewerkt. Met betrekking tot de energie-opwek van de stuw is Team Duurzaamheid daarbij betrokken.

4.5 Doelstelling: duidelijkheid rond individuele energiesystemen

Activiteit	Beleed opstellen gesloten Bodemengiesystemen
Geraamd bedrag	€10.000
Benodigde uren	20

De gemeente Renkum wil nut en noodzaak voor het opstellen van beleid voor bodemenergie verkennen, om daarmee een efficiënte inzet van bodemenergie mogelijk te maken en het energiepotentieel van de ondergrond maximaal in te zetten. Aanleiding voor deze verkenning vormt het feit dat de gemeente sinds 2013 bevoegd gezag is voor gesloten bodemengiesystemen. Dit geeft de gemeente de mogelijkheid om interferentiegebieden aan te wijzen en zo bij bodemengiesystemen een optimale inzet te waarborgen en regels te kunnen stellen aan vergunningaanvragen. De provincie Gelderland is bevoegd gezag voor de open bodemengiesystemen.

Het Besluit bodemengiesystemen geeft de mogelijkheid een gebied aan te wijzen als interferentiegebied. Een 'interferentiegebied' is een gebied dat door de gemeente aangewezen kan worden. Reden voor het aanwijzen van een interferentiegebied is een grote (toekomstige) vraag naar bodemenergie. Met het aanwijzen van een interferentiegebied krijgt de gemeente sturingsmogelijkheden om doelmatig gebruik van bodemenergie en het voorkomen van ontoelaatbare interferentie met andere (open en gesloten) bodemsystemen te waarborgen. Voor het besluiten over vergunningverlening in een interferentiegebied stelt de gemeente beleidsregels op.

Activiteit	Evaluatie 'toekomstbestendig wonen-lening'
Geraamd bedrag	€ 5.000
Benodigde uren	40

Met de 'toekomstbestendig wonen-lening' van SvN worden diverse verbeteringen aan de woning financieel gezien gefaciliteerd. De lening wordt vooral ook gebruikt voor het financieren van zonnepanelen, warmtepompen, hybride ketels en isolatie. Om de regeling nóg beter aan te laten sluiten bij de ambities van de gemeente, wordt de regeling geëvalueerd met als belangrijkste vraag in hoeverre dit instrument helpt om de gemeentelijke ambities te ondersteunen en hoe dit nog verbeterd kan worden. Er wordt in de evaluatie ook aandacht besteed aan 'promotie' (communicatie over de regeling). Meer promotie kan tot consequenties leiden voor het beschikbaar te stellen budget.

Het gaat onder andere over het soort maatregelen waarvoor een lening kan worden aangevraagd, bijvoorbeeld:

- zon op dak
- koken zonder gas
- (hybride) ketel
- thuisbatterij
- bidirectioneel laden

4.6 Doelstelling: Woonlastenneutraal verduurzamen

Activiteit	constructie Woonpas/GVR
Geraamd bedrag	€ 86.000 in collegeperiode

Benodigde uren	120
-----------------------	-----

In het coalitieperspectief hebben de coalitiepartijen afgesproken om vaste-lasten-neutraal isoleren te willen stimuleren. Om dit te faciliteren worden de mogelijkheden van de Gemeentelijke VerduurzamingsRegeling (GVR) onderzocht. Hiervoor is volgens het collegeperspectief € 86.000 beschikbaar. In 2023 wordt onderzocht of de gemeente Renkum de GVR mogelijk kan maken voor huiseigenaren in onze gemeente.

4.7 Doelstelling: proeftuin aardgasvrije wijken; Wijk van de Toekomst

Activiteit	Wijk van de Toekomst Heveadorp
Geraamd bedrag	€ 40.000
Benodigde uren	150

Heveadorp Duurzaam wil graag vormgeven aan de warmtetransitie in Heveadorp en zorgen dat Heveadorp aardgasvrij kan worden. Zij zijn aangemeld bij Wijk van de Toekomst.

4.8 Doelstelling: Wijkuitvoeringsplannen maken samen met inwoners

Activiteit	Aanstelling medewerkers WUP
Geraamd bedrag	€ 40.000
Benodigde uren	10

In de Transitievisie Warmte is aangegeven dat we voor álle Renkumse wijken (uiteindelijk) een WijkUitvoeringsplan moeten maken. Ook de planning hiervan tot en met 2025 is aangegeven. In toekomstige actualisaties van de Transitievisie Warmte wordt een vervolgplanning aangegeven. Parallel aan het starten van meer WUP's zal steeds meer capaciteit van de gemeentelijke organisatie gevraagd worden. Voor 2023 is dit actueel indien (naast Stenen Kruis en Heveadorp) ook de Clusterwoningen Doorwerth een WUP gaan maken. Per WUP wordt ingeschat dat er een ½ fte aangesteld zou moeten worden. Voor 2023 komt dit neer op 40.000. Beschikbaarheid van capaciteit is randvoorwaardelijk voor het starten met het WUP Clusterwoningen Doorwerth.

Activiteit	Bijstellen plan van aanpak wijkuitvoeringsplannen (WUP's)
Geraamd bedrag	-
Benodigde uren	80

In 2022 is een eerste opzet gemaakt hoe we tot een wijkuitvoeringsplan gaan komen. Deze opzet wordt steeds verrijkt met opgedane kennis en ervaring.

Activiteit	WUP Stenen Kruis Oosterbeek
Geraamd bedrag	€ 60.000
Benodigde uren	650

Gepland voor 2023

Activiteit	WUP Clusterwoningen Doorwerth 2024
------------	------------------------------------

Geraamd bedrag	€ 60.000
Benodigde uren	650

Oorspronkelijk (Transitievisie Warmte) gepland voor 2024. Zowel bij bewoners als bij de gemeente bestaat de wens om dit eerder te starten. Dit is financieel mogelijk, maar is alleen haalbaar als er ook personele capaciteit kan worden aangetrokken (nog in 2023).

Activiteit	WUP Fluitersmaat Renkum 2024
Geraamd bedrag	€ 60.000
Benodigde uren	650

Start gepland voor 2024

Activiteit	WUP Bato's Wijk Oosterbeek 2025
Geraamd bedrag	€ 60.000
Benodigde uren	650

Start gepland voor 2025

Activiteit	WUP Aan de Beek Heelsum2025
Geraamd bedrag	€ 60.000
Benodigde uren	650

Start gepland voor 2025

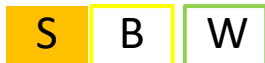
Activiteit	WUP Heidestein Heelsum 2025
Geraamd bedrag	€ 60.000
Benodigde uren	650

Start gepland voor 2025

Activiteit	WUP Cardanuslaan Doorwerth 2025
Geraamd bedrag	€ 60.000
Benodigde uren	650

Start gepland voor 2025

5 Thema: Klimaatadaptatie (674090)

5.1 Doelstelling: GMR-speerpunt Water en Klimaatadaptatie

Activiteit	Deelnemen aan activiteiten speerpunt
Geraamd bedrag	-
Benodigde uren	20

In de GMR-Circulaire Regio is een speerpunt Water en Klimaatadaptatie actief. In dit speerpunt is een kerngroepje, bestaande uit een heel beperkt aantal ambtenaren en bestuurders, actief.

Renkum is niet vertegenwoordigd in het speerpuntoverleg.

Vanuit het kernteam worden zo nu en dan activiteiten georganiseerd om het onderwerp hoger op de agenda te krijgen. Vaak komt de informatie tot ons via het Ambtelijk Platform (APCR). Team Duurzaamheid zorgt dat ze hierbij aangehaakt is.

5.2 Doelstelling: Regionaal Manifest

Activiteit	Bijdrage Regionale aanpak klimaatadaptatie in Werkregio PWVE
Geraamd bedrag	€ 3.000
Benodigde uren	20

In 2017 is het Regionaal Manifest Klimaatadaptatie getekend door het Waterschap Vallei en Veluwe en alle inliggende gemeenten. Deze gemeenten vormen 3 werkregio's voor DPRA (Deltaprogramma Ruimtelijke Adaptatie, een rijksprogramma). Renkum maakt deel uit van de werkregio PWVE. Financieel dragen alle partners in de Manifestregio bij aan de kosten die voor de 3 werkregio's gemaakt worden. Het gaat dan bijvoorbeeld om:

- Opstellen en uitvoeren Regionaal Adaptatieplan (RAP, dit heet vaak ook RAS)
- Opstellen en steeds aanpassen aan nieuwe inzichten van de klimaateffectatlas <https://klimaatvalleienveluwe.nl/atlas/>
- Organisatie netwerkbijeenkomsten w.o. regionale klimaatop

5.3 Doelstelling: Vergroten aandeel onverhard terrein

Activiteit	Vergroenen van particulier terrein ('tegel eruit, groen erin')
Geraamd bedrag	-
Benodigde uren	-

Dit onderwerp wordt meegenomen in de 'aanpak biodiversiteit voor particulieren' (zie thema biodiversiteit, 7.2)

5.4 Doelstelling: Verminderen afvoer regenwater via het riool

Activiteit	Afkoppelen door particuliere huiseigenaren
Geraamd bedrag	€ 40.000
Benodigde uren	200

Er wordt al heel lang inzet gepleegd op dit thema, gefinancierd vanuit de rioolheffing (via het kostendekkingsplan Water en Riolering). Dit budget wordt aangevuld vanuit duurzaamheid, zodat een intensivering van de inzet kan plaatsvinden. Deze activiteit bestaat uit meerdere deelactiviteiten:

- Advies over klimaatadaptatie, afkoppelen en vergroenen in de Klimaatkeet
- Maatwerkadvies aan huis via afkoppelcoach(es)
- Organisatie van het vergemakkelijken van de aankoop van benodigde afkoppelmaterialen (de particulier betaalt de materialen zelf)
- Organisatie 'klusondersteuning' voor mensen die de realisatie van het afkoppelen willen uitbesteden aan een klusteam,

Activiteit	Afkoppelen door woningcorporatie (huurwoningen)
Geraamd bedrag	-
Benodigde uren	40

Ook huurders willen cq moeten afkoppelen. Heel lang is het echter de praktijk geweest dat Vivare (als vastgoedeigenaar) zich zó opstelde dat huurders ontmoedigd werden om af te koppelen. O.a. via de prestatie-afspraken willen we dit veranderen. Grootschalige afkoppeling van Vivare-panden zal gefinancierd moeten worden door Vivare.

5.5 Doelstelling: Omgaan met hitte(stress)

Activiteit	Adviseren nieuwbouw
Geraamd bedrag	-
Benodigde uren	40

Via de intake-tafel en in projectoverleggen zullen bouwers geadviseerd worden om nieuwbouw hittebestendig aan te leggen (zowel binnen als buiten het gebouw).

Advisering aan bewoners mbt bestaande bouw zal plaatsvinden via het Duurzaamheidsloket.

5.6 Doelstelling: Onderbouwen amendement begrotingsraad 2020

Activiteit	Klimaatschadeplan opstellen
Geraamd bedrag	€ 5.000
Benodigde uren	100

Bij de behandeling van de begroting 2021 heeft de raad geoordeeld dat extra kosten die verband houden met klimaatverandering niet meer gezien kunnen worden als 'onvoorzien'. Er is een amendement aangenomen waarmee per jaar €

50.000 wordt gereserveerd voor een reserve gevolgschade klimaatverandering.

Het gaat om schade door ziekten en plagen, maar ook stormschade, schade door droogte (extra water geven), hitte (asfalt dat in de zomer gestrooid wordt).

De financiële dekking van schade aan de openbare ruimte door bv wateroverlast en de maatregelen die getroffen moeten worden om een toekomstige gebeurtenis te voorkomen, wordt door Water&Riolering opgebracht via de rioolheffing.

5.7 Doelstelling: wijkinitiatieven bezig laten zijn met klimaatadaptatie

Activiteit	Stimuleren wijkinitiatieven op thema klimaatadaptatie
Geraamd bedrag	-
Benodigde uren	20

In ontmoetingen met (deelnemers aan) wijkinitiatieven worden thema's gerelateerd aan klimaatadaptatie (ontsteden, vergroenen, afkoppelen) op positieve wijze onder de aandacht gebracht.

6 Thema: Circulaire economie en afval (674100)

6.1 Doelstelling: GMR speerpunt Circulaire economie

Activiteit	Deelname activiteiten speerpunt
Geraamd bedrag	-
Benodigde uren	10

 Het speerpunt van de GMR-CR heet voluit Circulaire economie: grondstoffen en ketens. Het gaat met name over circulaire inkoop, circulaire hotspots en regionale grondstoffenbank. Vooralsnog zijn de activiteiten heel beperkt en komen zeer incidenteel zaken van dit speerpunt aan de orde op het Ambtelijk Platform Circulaire Regio, waar de programmamanager aan deelneemt.

6.2 Doelstelling: GMR speerpunt circulaire bouw en infrastructuur

Activiteit	Deelname activiteiten speerpunt
Geraamd bedrag	-
Benodigde uren	40

 De gemeente Renkum levert voor dit speerpunt een bestuurlijk trekker, die dit samen met de wethouder van Wijchen oppakt. Ook ambtelijk is Renkum vertegenwoordigd in de speerpuntoverleggen, waar onder andere gesproken wordt over circulaire GWW en conceptionele/circulaire bouw.

6.3 Doelstelling: Opstellen beleid circulariteit

Activiteit	opstellen beleid circulariteit (ook duurzame GWW en duurzaam/conceptueel bouwen)
Geraamd bedrag	€15.000
Benodigde uren	100

Om de landelijke doelstelling te bereiken en de rol als adviseur waar te kunnen maken, is het noodzakelijk beleid te laten vaststellen op het gebied van circulariteit. Hierbij willen we koersen op een (coördinerende) rol vanuit de Groene Metropoolregio. Dit om te voorkomen dat Renkum ander beleid heeft als een andere gemeente binnen de GMR, waardoor het voor projectontwikkelaars wellicht loont te gaan 'shoppen' om te bepalen waar het voor hen het goedkoopst bouwen is.

Activiteit	Adviseren projectleiders GWW
Geraamd bedrag	-
Benodigde uren	40

 Op basis van opgesteld beleid worden projectleiders GWW geadviseerd over de rol en potenties van het circulair werken. Zolang beleid niet beschikbaar is, proberen we vooral de weg te wijzen naar beschikbare kennis over dit onderwerp.

Activiteit	Adviseren projectmanagers Ruimte op basis van opgesteld beleid duurzaam/conceptueel bouwen
Geraamd bedrag	-
Benodigde uren	40

Op basis van opgesteld beleid worden projectmanagers Ruimte geadviseerd over de rol en potenties van conceptueel en duurzaam bouwen. Zolang beleid niet beschikbaar is, proberen we vooral de weg te wijzen naar beschikbare kennis over dit onderwerp.

6.4 Doelstelling: Verminderen consumptie

Activiteit	Bijdrage verspillingshub
Geraamd bedrag	€ 5.000
Benodigde uren	10

Een groep inwoners (uit o.a. Arnhem en Oosterbeek) wil proberen een verspillingshub te realiseren in de gemeente Renkum. Daarbij worden objecten die via de reguliere weg niet meer te verkopen zijn (bijvoorbeeld levensmiddelen die bijna over de houdbaarheidsdatum heen zijn) tegen een aantrekkelijk tarief verkocht. Voor de start van dit initiatief is een relatief klein bedrag nodig. De gemeente Renkum heeft aangegeven hier graag aan bij te dragen.

Thema: Afval

6.5 Doelstelling: Afvalbeleidsplan

Activiteit	Voorzieningen gf+e bij hoogbouw uitbreiden
Geraamd bedrag	€ 4.350
Benodigde uren	120

Actiepunt uit Afvalbeleidsplan 2021. In 2023 kunnen 15 gf+e nieuwe zuilen geplaatst worden (bovenop de 31 gf+e zuilen die sinds het jaar 2020 zijn geplaatst). Het geraamde bedrag betreft de kapitaallast (afschrijving + rente) voor de plaatsing in 2023.

Activiteit	Uitbreiding zwerfafvalprojecten
Geraamd bedrag	€ 1.500
Benodigde uren	100

Het streven is om de hele gemeente, in percelen, door zwerfafval-vrijwilligers te laten adopteren. Daarnaast is blijvend aandacht nodig voor de vrijwilligers die op enige manier betrokken zijn bij het opruimen van zwerfafval.

Activiteit	Invoering Ja-ja sticker
Geraamd bedrag	-
Benodigde uren	20

Eind maart 2023 staat de Afvalstoffenverordening 2023 gepland om door de raad te worden vastgesteld. Onderdeel van de verordening is het verbod om ongeadresseerd reclamedrukwerk te bezorgen, tenzij er een 'Ja-sticker' op de brievenbus is geplakt. Vanuit de reclamebranche wordt vanaf april een communicatiecampagne gestart om inwoners die reclamefolders toch willen ontvangen te voorzien van een 'ja-sticker'. Daarmee zijn de kosten voor de gemeente nihil. Het verbod gaat drie maanden na vaststelling van de verordening in. Op dit moment is dat vanaf 1 juli 2023.

Activiteit	Inzameling grondstoffen
Geraamd bedrag	€ 2.500
Benodigde uren	10

Ook deze activiteit is opgenomen in de Afvalstoffenverordening 2023. Nadat de raad de verordening heeft vastgesteld (naar verwachting in maart 2023) kan het college scholen en maatschappelijke organisaties (zonder winstoogmerk) aanwijzen waarbij herbruikbare grondstoffen ingezameld worden tijdens de huishoudelijke inzamelroutes. Het geraamde bedrag kan ingezet worden om de betreffende partijen (deels) te faciliteren.

Activiteit	Inzameling met duurzaam transport
Geraamd bedrag	-
Benodigde uren	25

S **B** **W** ACV staat hiervoor als inzamelaar aan de lat. In de komende jaren wordt een transitie naar duurzaam transport ingezet. Hierbij wordt eerst ingezet op kleiner materieel. Zodra de overgang naar duurzaam zwaar transport economisch verantwoord is, vindt ook daar de overstap plaats.

Activiteit	Inzameling restafval naar 1x per maand
Geraamd bedrag	-
planning	Vorbereiding 2023, invoering 2024?
Benodigde uren	25

Volgens het afvalbeleidsplan 2021 wordt vanaf 2024 eens per maand restafval ingezameld (nu is dat om de vier weken). De voorbereidingen hiertoe kunnen in 2023 opgestart worden. Naar verwachting levert deze maatregel in financiële zin slechts een kleine besparing op. Wel draagt het bij aan beter scheidingsgedrag.

Activiteit	Communicatietrajecten afvalscheiding
Geraamd bedrag	€ 5.000
Benodigde uren	100

Communicatie op afvalscheiding blijft een punt van aandacht. Dit draagt bij aan beter scheidingsgedrag en daarmee aan een circulaire economie.

Activiteit	Handhaven op 25-meter regel
Geraamd bedrag	-
Benodigde uren	40

Deze activiteit past binnen de taken van de Schone Buurt Coach, in samenwerking met de BOA's. Uitgangspunt is het delen van informatie en aanspreken op de eigen verantwoordelijkheid van de betreffende ondernemers.

Activiteit	Faciliteren zwerfafval-initiatieven
Geraamd bedrag	€ 10.000
Benodigde uren	100

Het betreft het voorzien van de benodigde gereedschappen, waardering/beloning en communicatie.

7 Thema: Biodiversiteit (674110)

7.1 Doelstelling: Capaciteit op biodiversiteit

Activiteit	Trainee Bos- en landschap
Geraamd bedrag	€ 50.000
Benodigde uren	20

Om voldoende capaciteit te hebben op het thema biodiversiteit is gezocht naar ondersteuning van de beleidsmedewerker natuur, landschap en groen. Deze ondersteuning is gevonden in de inhuur van een trainee. Inzet is vooralsnog begroot voor 6 maanden; we hebben echter afgesproken na afloop van deze periode de inzet te evalueren en willen dan samen met de trainee bekijken of het traineeship op deze manier voortgezet wordt. Ook kan het zijn dat de behoefte aan ondersteuning verandert of op andere wijze wordt ingevuld.

De inhuur vindt (financieel, grootboeknummer) op het thema biodiversiteit plaats, hiervoor wordt categorie 43520 gebruikt.

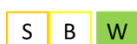
7.2 Doelstelling: Vergroten biodiversiteit

Activiteit	SoortenManagementplan (SMP)
Geraamd bedrag	€ 200.000
Benodigde uren	50

Op verschillende terreinen worden de gemeente en andere stakeholders in de gemeente geconfronteerd met de Wet Natuurbescherming (Wnb). Onder andere bij ruimtelijke projecten, isolatie van woningen en evenementen hebben we te maken met deze wet. Het gevolg daarvan zijn veel extra werkzaamheden, vertragingen bij ruimtelijke projecten en hoge kosten voor de betrokken partijen. Een voor de hand liggende manier om hiermee om te gaan is het verkrijgen van een gebiedsgerichte ontheffing met behulp van een soortenmanagementplan (SMP). Een SMP biedt wellicht ook een basis (of zelfs uitwerking) van een biodiversiteitsplan.

Kosten voor het opstellen van een SMP worden geraamd op € 200.000. Gedeeltelijk zullen deze kosten voor rekening komen van Team Duurzaamheid. Door het opstellen wordt op een duurzamere manier omgegaan met de door de Wnb beschermde soorten. Daarnaast zorgt een gebiedsgerichte ontheffing ervoor dat isolatie van spouwmuren en daken aanzienlijk gemakkelijker wordt.

Activiteit	Aanpassen bosbeleid / bosbeheerplan
Geraamd bedrag	25.000
Benodigde uren	200

Het bestaande beleid wordt aangepast vanwege:

- eigendomswisseling van de Hemelse Berg;
- afgesproken evaluatie in het Bosbeleidsplan zelf;
- de ontwikkelingen vanuit de Provinciale toewijzing van "natuurbossen" voor het behoud van biodiversiteit waar de Cardanus- en Valkeniersbossen onder vallen;

- de doelstelling vanuit het collegeperspectief om de bossen te verloofen (klimaatadaptatie)
Deze activiteit staat begroot onder 2Q Bos en natuurbeheer.

Activiteit	Biodiversiteit bevorderen in het groenbeheer
Geraamd bedrag	€ 25.000
Benodigde uren	100

S **B** **W** Vanuit het groenbeheer wordt een kanskaart gemaakt, met als doel de biodiversiteit van het gemeentelijke groen te verhogen. Burgers zijn betrokken bij het inventariseren en kunnen zelfs betrokken worden in het beheer. Een lopend initiatief is Renkum Zoemt.

Dit project wordt deels gefinancierd vanuit 20 Groenonderhoud. Dit jaar moet echter het Groenbeheerplan allereerst vastgesteld worden door de Raad. Afhankelijk van de uitkomst is er ruimte voor deze extra activiteit.

Activiteit	Vrijwilligerswerk en projecten inwoners b.v. Renkum Zoemt
Geraamd bedrag	€ 2.000
Benodigde uren	25

Er is een actieve groep mensen onder de vlag Renkum Zoemt, die biodiversiteit wil bevorderen, door plantjes te kweken en uit te delen, kennis uit te wisselen, kanskaarten maken, concrete plekken omvormen en te onderhouden.

Andere vrijwilligersgroepen helpen met knotten, maaien, Japanse duizendknoop verwijderen enz. De vrijwilligers en burgerinitiatieven kunnen ondersteuning gebruiken b.v. zaalhuur, kennisuitwisseling, coördinatie, hulp bij uitvoering door de gemeente.

Activiteit	Aanpak 'biodiversiteit voor particulieren'
Geraamd bedrag	€ 30.000
Benodigde uren	160

In het verleden is alleen rekening gehouden met een budget van € 5.000 om buurtinitiatieven die activiteiten ondernamen op dit vlak te kunnen ondersteunen.

Er kan echter op dit onderdeel veel meer plaatsvinden en indien nodig stijgt het budget dan mee. Voorsnog is hier al extra budget voor gereserveerd; het plan van aanpak zal uitwijzen of dit voldoende is.

Er bestaat al veel materiaal waar naar verwezen kan worden. Daarnaast gaan de gedachten uit naar:

- Lokaal materiaal verzamelen en/of ontwikkelen en verspreiden.
- Aanbieden van een coach 'ontsteden en biodivers tuinieren', bijvoorbeeld via het duurzaamheidsloket
- een kleine brochure ontwikkelen om inwoners op ideeën te brengen wat met biodiversiteit/vergroenen in hun tuin te doen
- concreet project ontwikkelen: bijvoorbeeld zoiets als tegels wippen, bomenplanten nu of, boomplantdag met kinderen, Tiny Forest aanleggen.

Zodra deze ideeën beter vorm krijgen, worden ook de financiële consequenties in beeld gebracht. Daarnaast worden middelen gereserveerd om te kunnen gaan werken met 'biodiversiteitscoaches' (analogo aan de afkoppelcoaches).

Activiteit	Evaluatie bestrijding Invasieve exoten zoals Japanse duizendknoop
Geraamd bedrag	€ 20.000

Benodigde uren	100
-----------------------	-----

S B W Van de invasieve exoten die in onze gemeente binnen komen is er een plan van aanpak gericht op de Japanse duizendknoop. Er wordt met vrijwilligers actief aan bestrijding gewerkt. Het plan "Gebiedsplan Aziatische duizendknopen" De aanpak van Japanse Duizendknoop wordt dit jaar geëvalueerd. Mogelijke uitkomst is het verbreden van de aandacht voor andere exoten, zoals reuzen berenklaauw.

7.3 Doelstelling: Landbouwtransitie

Activiteit	Ondersteunen kringlooplandbouw/circulair werken
Geraamd bedrag	-
Benodigde uren	20

Er zijn een aantal initiatieven die ondersteuning vanuit de gemeente kunnen gebruiken. Stichting Graangeluk en Boerderij Veld en Beek bijvoorbeeld werken vanuit biologische principes en een regionale insteek. Er zijn ook initiatiefnemers van de Herenboeren op zoek naar mogelijkheden. De activiteiten zijn beperkt tot ambtelijke en bestuurlijke ondersteuning.

7.4 Doelstelling: Landschaps- en natuurontwikkeling

Activiteit	Deelname gebiedsproces Gletsjerparadijs
Geraamd bedrag	-
Benodigde uren	65

In de beekdalen van de Renkumse en de Heelsumse beek waar verdroging van de beken en de natuur plaatsvindt is een gebiedsproces gaande vanuit de Stichting Renkums Beekdal. Dit gebiedsproces draagt de naam 'Gletsjerparadijs'. Er wordt een intentieverklaring getekend om toe te werken naar een samenwerkingsovereenkomst met uitvoeringsagenda eind 2023. In dit jaar gaat het vooral om ambtelijke en bestuurlijke ondersteuning.

Activiteit	Meedraaien in projecten Groene Metropoolregio
Geraamd bedrag	-
Benodigde uren	40

In de Groene Metropool Regio wordt meegedraaid met een ambtelijk platform Groenblauw-raamwerk. Het groenblauwe raamwerk bevat een koppeling van diverse programma's (zoals Gelders programma Landelijk gebied) en projecten en werkt toe naar de verstedelijkingsprogramma met regio-arrangementen.

7.5 Doelstelling: 'Groentoets' bij (ruimtelijke) initiatieven

Activiteit	Groenberaad
Geraamd bedrag	€ 17.500
Benodigde uren	130

Het Groenberaad zal dit jaar een start maken met het mede beoordelen van ruimtelijke plannen en het gevraagd en ongevraagd adviseren van B&W op het gebied van duurzaamheid klimaatadaptatie, biodiversiteit etc. Het Groenberaad wordt ambtelijk ondersteund met 130 uren. Kosten van het groenberaad komen terug naar de gemeente via de initiatiefnemers. Bedrag is hier vermeld om de (financiële) omvang duidelijk te maken.

8 Thema: verduurzaming bedrijven (674120)

8.1 Doelstelling: duurzame bedrijventerreinen: -adaptatie, energie, circulariteit

Activiteit	Project Schaapsdrift
Geraamd bedrag	€ 5.000
Benodigde uren	40

Schaapsdrift naar een energieneutraal bedrijventerrein, verbreden naar duurzaamheid integraal. Uitgezocht wordt nog in hoeverre deze activiteit wordt voortgezet.

8.2 Doelstelling: Verduurzamen bedrijven

Activiteit	Regionaal Expertisecentrum Energie (REE)
Geraamd bedrag	€ 10.298
Benodigde uren	

Bedrijven en instellingen in de Groene Metropoolregio (GMR) gebruikten in 2021 2.300.000.000 kWh elektriciteit en 390.000.000 m³ gas. Daarmee hebben bedrijven en instelling een behoorlijk aandeel in de CO₂-uitstoot in de regio en kunnen zij een belangrijke bijdrage leveren aan onze regionale doelstelling om in 2030 55% CO₂ uitstoot te verminderen ten opzichte van 1990. Ook in Renkum is hier winst te behalen. In samenwerking met de GMR wordt daarom een Regionaal Expertiseteam Energie (REE) georganiseerd. Het REE, bestaande uit een pool van experts op het gebied van de energietransitie bij bedrijven, adviseert grootverbruikers (en waar wenselijk ook kleinverbruikers) MKB in onze gemeente bij het realiseren van energiebesparing in het bedrijfsproces en van energieopwek.

Activiteit	Zakelijk energieloket
Geraamd bedrag	€ 8.027
Benodigde uren	40

Bij het zakelijk energieloket van het REL (het bedrijf dat ook ons duurzaamheidsloket voor inwoners organiseert) kunnen ondernemers terecht voor informatie en met vragen over de verduurzaming van hun onderneming. Voor lastigere kwesties of voor een individueel advies kan het energieloket doorverwijzen naar de expertpool van het REE of naar andere energieadviseurs voor bedrijven.

Activiteit	Energie- en klimaathandhaving door ODRA
Geraamd bedrag	€ 10.000
Benodigde uren	10

De ODRA moet handhaven op alle wet- en regelgeving. Daarmee moet bv. ook gehandhaafd worden op het Activiteitenbesluit, waarin bedrijven verplicht gesteld zijn energiebesparingsmaatregelen te treffen als deze een terugverdientijd van ten hoogste 5 jaar hebben.

Naast de 'normale' handhavingstaak op dit punt werkt de ODRA middels een speciaal project aan deze taak (informatie aan bedrijven, geïntensiverde handhavingsfrequentie).

Activiteit	Plan van aanpak 'Afkoppelen door bedrijven'
Geraamd bedrag	-
Benodigde uren	40

Tot en met 2022 is de inspanning met betrekking tot afkoppelen door particulieren gericht geweest op woningbezitters en/of huurders van woningen. Het afkoppelen van bedrijfspanden is zeker ook interessant gezien de vaak grote panden/verharde oppervlakken.

'Afkoppelen door bedrijven' kent ook een iets groter risico op het omgaan met regenwater afkomstig van potentieel vervuilde oppervlakken, waardoor uiteindelijk de bodem verontreinigd kan raken (in geval van 'afkoppelen naar de bodem'). Dit wordt meegenomen in een plan van aanpak. De uitvoering van het afkoppelen door bedrijven vindt plaats op kosten van de bedrijven zelf.

9 Speciaal thema: Winterfonds

Activiteit	Winterfonds
Geraamd bedrag	€ 248.050
Benodigde uren	80

Vanuit de provincie is € 148.050 beschikbaar gesteld (Winterfonds) voor de tegemoetkoming van MKB en maatschappelijke organisatie voor de gestegen energielasten. Er wordt voorgesteld dit geld beschikbaar te stellen voor energiebesparende of verduurzamende maatregelen waardoor organisaties op een duurzame manier worden ondersteund. Daarnaast is er besloten dit bedrag met € 100.000 aan te vullen. Uiterlijk 31 december 2023 dient verantwoording afgelegd te worden over de besteding van het provinciale geld.

10 Speciaal thema: Nationaal Isolatieprogramma en energiarmede

10.1 Doelstelling: NIP

Activiteit	Uitvoering geven aan Rijksprogramma
Geraamd bedrag	€ 175.239
Benodigde uren	20

In 2022 is 175k beschikbaar gesteld. Dit bedrag wordt meegenomen bij de aanpak van energie-arme, omdat maatregelen in dat kader voor een groot deel ook isolatie-maatregelen zijn. Voor 2023 en 2024 is ook geld beschikbaar gesteld onder de naam 'Lokale aanpak isolatie'. Voor Renkum gaat het om €146.000 resp. €83.220 voor het isoleren van 157 (koop)woningen met energielabels D t/m G. Voor 2023 moet de aanvraag vóór 31-5 plaatsvinden.

10.2 Doelstelling: Aanpak Energiearme

Activiteit	Bestrijding Energiearme in Renkum
Geraamd bedrag	€ 722.122
Benodigde uren	2x240

In 2022 is 2x € 361.061 ontvangen voor de bestrijding van energie-arme.

Hiermee worden verschillende activiteiten gefinancierd. Dit geheel aan activiteiten wordt gecoördineerd door 2 medewerkers van het Team Duurzaamheid samen met iemand uit het Sociaal Domein. Gewerkt wordt onder andere aan:

Inzet klimaatkeet

Inzet Energiewinkel (Renkum)

energiecoaches via energiebank

Fixers ('klussers' die bij mensen thuis eenvoudige energiebesparingsmaatregelen kunnen treffen)